

Finsk-Ryska kriget 1808 - 1809

Finland hade varit en del av Sverige i mer än 600 år när en rysk här ryckte in i landet i februari 1808, utan krigsförklaring. Styrkorna i Finland stred för sitt land, men ryssarna kunde inte stoppas och i juni skickades Västerbottensbataljonen, som Lövångers kompani var en del av, sjöledes från Umeå till Finland. De landsteg norr om Vasa, som de försökte inta, men fienden var övermäktig så svenskarna retirerade till landstigningsplatsen och seglade till Nykarleby, där de anslöt sig till general Klingspors styrkor. Västerbottensbataljonen deltog sen i flera strider och i september fanns i Lövångers kompani, som bestod av 100 soldater, endast 52 man. Genom förhandlingar överenskoms, den 19 november, att den svenska armén skulle dra sig bakom Kemi älv och den 18 december återvände kompanierna till sina roten.

I mitten på mars 1809 anföll ryssarna Sverige från tre håll: över Åland mot Stockholm, över Kvarken mot Umeå och över Torneå, vidare söderut. Svenska soldater samlades i Skellefteå för att stoppa dem och den 15 maj gick de 6000 man starka ryska styrkorna till anfall. Skellefteå intogs, de ryska styrkorna fortsatte söderut, soldaterna spreds ut i byarna för att hitta mat och många i befolkningen gömde sina djur i skogen.

Mer finns att läsa i Carl Holms bok "LÖVÅNGER EN SOCKENBESKRIVNING", andra delen.

Vallens bönder höll den svenska armén med de tre soldaterna nr. 40, 42 och 43 i Lövångers kompani. Soldat nr. 41 delade de med Svartjärns by, där han bodde när kriget kom.

Soldat nr. 40, Hurtig.	Soldat nr. 42, Wallberg.	Soldat nr. 43, Lättvist.
<p><u>Andreas "Anders" Nilsson</u> f. 1784-11-09 växte upp i Ö. Vallen (Seth och Agnes Nilssons gårdsplats). Han gifte sig annandag påsk 1806 i Burträsk med Catharina Elisabeth Jonsdotter från Bodbyn och tog tjänst som soldat Hurtig samma år. I februari 1808 arrenderade de mark av hans föräldrar, där de skulle vara torpare istället för att bosätta sig på soldattorpet.</p>	<p><u>Johan Olsson</u> f. 1780-11-01, från Kräkånger (Lövsle), tog tjänst som soldat Wallberg år 1799. Senvintern 1800 gifte han sig med Margareta "Greta" Olofsdotter från Mångbyn och de bodde antagligen på soldattorpet i Trehörningen, som låg vid nuv. väg, öst om vägkorsningen.</p>	<p><u>Olof Olofsson</u> f. 1782-05-25, från Uttersjön, tog tjänst som soldat Lättvist för Vallens by år 1807. Det är okänt om han bosatte sig på soldattorpet, men han hade inte bildat familj när kriget började.</p>

Sommaren 1808 avseglade Lövångers kompani till striderna i Finland och varken soldat Anders Hurtig, Johan Wallberg eller Olof Lättvist överlevde kriget.

<p>Änkan <u>Catharina Elisabeth Jonsdotter</u> f. 1784-10-23 fortsatte att bo på torpet med dottern Anna Catharina. Men, när Anders föräldrars hemman lottades ut i två hälfter bland deras barn, fick Anders dotter hans vunna hälft. Anna Catharina kom att gifta sig ung, med Nils Johansson från Bygdsiljum. De var bönder på hennes hemman och bodde på det som varit hennes farföräldrars gård, men Nils dog 1832, 32 år gammal, av "lungsot".</p>	<p>Änkan <u>Greta Olofsdotter</u> f. 1768-09-09 fortsatte att bo i Vallen med dottern Anna Margreta och dog i april 1862, 93 år gammal. Var och hur de bodde är okänt, men enligt laga skiftets karta, ritad 1882, kallades då ett område i Trehörningen, söder om soldattorpet, för "Gamla Greta gården".</p>	<p>Byarna måste nu anställa nya män, som skulle överta de avlidna soldaternas tjänster. Vallens bönder anställde Östen Östensson från Bodan, som soldat Hurtig, Johan Johansson från Hökmark, som soldat Wallberg och Abraham Olofsson från Vallen, som soldat Lättvist.</p>
--	--	--

1833 gifte Anna Catharina om sig, med den avlidne soldaten Churfurstes son, Jonas Anton Larsson, och de fortsatte som bönder på hennes hemman. De hade skulder att betala, var fattiga och några av barnen blev utaccorderade. De bortarrenderade Granholmen, sålde hälften av hemmanet och sålde också snart sin kvarvarande hälft till hennes fars kusin, Olof Olofsson, som lät dem behålla det. 1838 sålde de slutligen sin hälft av hemmanet, för att bosätta sig inhyses på "Hurtigs nybruk", öst om det som varit Vallsträskets poststation. Marken där torpet stod ägs idag av Vallens Samfällighetsförening.

Härmedelst göres witterligt det jag Nils Andersson ifrån Wallen, samt med min Hüstrüs råd och samtycke, uplåter och försäljer det ängesland, som är norrom grofwan belägit, upp till Lillwattnet kallat, til min son Anders Hurtig för en betingad och öfverens kommen Kjöpe Sümma stor Tolf Riksdaler Riksgäldsmünt hvilket änges land Anders Hurtig skal vara berättigad nyttja, brüka och områda i sin och sin Hüstrüs lifstid; Hvilket härigenom till all säkerhet med våra namns undersättande bestyrkt varder, som i vittnens öfverwaro skjedde. Löfångar den 26:te Febrüarii 1808.

*Nils Andersson i Wallen Säljare, Bomärke
Anders Hurtig Kjöpare
attesterar
Anders Abrahamsson och Johan Andersson*

(Den exakta platsen är okänd)

Anders Hurtigs änka
Catharina Elisabeth Jonsdotter, dog 56 år gammal "Död på en byaväg av kjöld under nattetid i november 1840 och igenfunnen i april 1841 .....".

<p>Soldat nr. 18, Flink för Vebomark.</p> <p><u>Andreas "Anders" Olofsson</u> f. 1778-07-06, växte upp i Ö. Vallen (ovanför Oskar och Elna Markströms gård).</p> <p>Han gifte sig hösten 1798 med soldatdottern Anna Dorothea "Dordi" Ericsson Smålänning från Åbyn, Burträsk och tog tjänst som soldat Flink år 1802. I februari 1807 arrenderade de mark av hans föräldrar, för att bli torpare.</p>	<p>Soldat nr. 53, Wind för Nolbyn.</p> <p><u>Sara "Greta" Olofsdotter</u> växte upp i V. Vallen (Egon och Thea Larssons gård).</p> <p>Hon gifte sig i april 1798, med Olof Nilsson från Nolbyn, där de bosatte sig och 1799 tog han tjänst som soldat Wind.</p>	<p>Soldat nr. 69, Churfurste för Mjödvattnet.</p> <p><u>Ulrika Andersdotter</u> växte upp i Ö. Vallen (Rudolf och Rut Olssons gårdsplats) och gifte sig våren 1806 med Lars Jonsson från Tjärn, Skellefteå. 1807 tog Lars tjänst som soldat Churfurste, men de bosatte sig antagligen inte på soldatorpet i Mjödvattnet.</p>
--	---	--

Sommaren 1808 avseglade Lövångers kompani till striderna i Finland och varken soldat Anders Flink, Olof Wind eller Lars Churfurste överlevde kriget.

<p>Änkan</p> <p><u>Anna Dordi Ericsson</u> f. 1773-09-24 fortsatte att bo på torpet, som låg på Näset, någonstans väster om Signar Larssons gård, mot Myrbäcken. Makarna hade fått fem barn, varav:</p> <p>Anna Brita, gifte sig med soldaten Jonas (Nyman) Smed från Vallen och de bosatte sig på ett torp, beläget på Trehörningsnäset.</p>	<p>Änkan</p> <p><u>Sara Greta Olofsdotter</u> f. 1776-03-26, återvände till föräldrahemmet i Vallen med sina två barn och bosatte sig till slut inhyses, tillsammans med systemen Catharina Olofsdotter som inte gifte sig. Boplatsen var antagligen någonstans "Väst om träsket", men platsen är okänd.</p>	<p>Änkan</p> <p><u>Ulrika Andersdotter</u> f. 1787-01-03 lämnades med de två sönerna: Jonas Anton f. 1807, som gifte sig med Anders Hurtigs dotter, Anna Catharina Andersdotter och de blev bönder på hennes hemman.</p> <p>Anders f. 1808, tog tjänst som soldat Hurtig och blev korpral. Han hade sitt nybruk vid Norråkersberget, där han bodde med hustrun Anna Brita Ersdotter.</p>
---	--	--

För allom dem som detta üti någor måtto angå kan, gör jag Olof Andersson den yngre i Wallen med min kjära Hüstrüs råd och samtücke, efterlemna det nybruk, som är wäst om Hurtigens rota, den så kallade Näset, till min son Anders Flink, och det skal han arbeta üpp och sätta det i stånd och det Nybruk skal han behålla i sin och sin Hüstrüs lifstid, som honom til säkerhet, mitt namn och bomärkes ündersättande.

Til större säkerhet varder detta med våra namn üti tilkallade wittnens öfverwaro bestyrkt.

och skjedde i Löfångar och Wallen den 17 Februarii 1807

Olof Andersson den yngre i Wallen (Bke)

Wittnen Olof Olofsson i Wallen

Jon Mårtensson i Mjödvattnet

(Den exakta platsen är okänd)

Emil och Ester Gren bodde på gårdsplatsen under 1900-talets mitt.

I mars 1826 gifte Ulrika om sig med soldaten Lars Fäldt från Vebomark. De köpte en del av Vallen 5 i Fäboda av hennes systerson Johan Vallgren och bosatte sig på gården närmast Klippen.

Deras son, Johan Larsson och h.h. "Stina" Ulrika Johansdotter övertog sen hemmanet, men de blev skuldsatta, så de måste sälja hemmanet och bli torpare i Fäboda. Dottern, Ulla Johansson, var den sista som bodde på torpet, under 1900-talets första hälft. (Vallenboken sid. 227-228)

Per Larsson kom från Mjödvattnet och tog tjänst som soldat nr. 29 Brumström för Villvattnet, år 1791, men vid mönstringen 1807 noterades att han var sjuklig och han avskedades. I kyrk- och domböckerna står han skriven med namnet Brunström. 1795 gifte han sig med soldatdottern Elisabeth "Lisa" Simonsdotter Lättvist från Vallen, där de bosatte sig som torpare. Det sägs

att två ryssar ska ha blivit ihjälslagna på en gård i V. Vallen året 1809 "av en soldat vid namn Bruno Larsson, bosatt på Näset i V. Vallen". Det är antagligen Pehr Brunström, som kallats "Bruno".

Hans bror, Olof Larsson och h.h. Elisabeth Olofsdotter, ägde gården där det hände. Den kan ses från Vallens Hembygdsområde, men där finns idag bara en liten stuga. Olof och Elisabeth sålde sen en del av sitt hemman till Per och "Lisa", som bosatte sig där vägen till Mårtensboda börjar (Mauritz och Sigrid Vallmarks gårdsplats).

Vad skulle man göra av de två döda soldaterna? Ryska soldater strövade runt i byarna på jakt efter mat, de kunde dyka upp när som helst och straffet skulle bli hårt om de upptäckte dådet.

Sem Andersson, som växte upp på gården, har berättat att ryssarna grävdes ner en bit ovanför/bakom gårdsplatsen.

Sången säger också

att det finns en plats vid Knäberget, "Väst i Valen", där det har funnits en "Gravplats sen Svensk Ryska kriget".

Lage Bäckmans farföräldrar bodde i Finn Moran

Han har berättat "att han i sin barndom hörde av sin farmor, att två ryssar hade ridit ner sig i Finnorbäcken och omkommit där. På dagarna brukade vi gå där och undersöka platsen, där det skulle hänt. Men så snart det började mörkna så höll vi oss så långt som möjligt därifrån, för då såg vi ryssar bakom varje buske.

På den tiden, 1809, var där ett bottenlöst kärr, söder om nuvarande Finnorvägen."

Den 19 augusti 1809 stod det militära slaget i Sävar och den 17 september 1809 slöts fred med Ryssland, då Sverige tvingades avträda Finland, Åland och en del av Norrbotten.